

העזרה מהסוגיא

בבא קמא ק. - קו:

פרשת תרומה ה'תשפ"ד

דף ק

דיני גרמי:

- אדם שהזיק בגרמי - לת"ק פטור, לרבי מאיר חייב^א.
- המראה דינר לשולחני:
 - לת"ק - פטור.
 - לרבי מאיר:
- הדיוט או אומן:
- באופן שהמתייעץ אמר 'חזי דעלך קסמכינא' - חייב^ב.
- באופן שהמתייעץ לא אמר 'חזי דעלך קסמכינא' - לתירוץ הראשון בתוס' חייב, לתירוץ השני בתוס' פטור.
- אומן שהוא מומחה גדול - פטור^ג.
- מחיצת הכרם שנפרצה:
 - באופן שהתרו בבעל הכרם שיגדור:
- באופן שבעל הכרם רוצה לגדור - אין איסור כלאים.

הערות

א הגמ' מבארת שהמקור שרבי מאיר סובר ש'גרמי' חייב הוא מדברי רבי מאיר שמוציאת הכרם שנפרצה ובעל הכרם לא גדר, חייב בעל הכרם לשלם על הפסד התבואה, ותוס' מבארים שהמקור שת"ק סובר ש'גרמי' פטור הוא מדברי הברייתא [לגב] ששור תם שנגח, ולאחר בעל השור שחט את השור ועל ידי כך הפסיד את הניזק שלא יכול לגבות את כל החצי נזק מגופו, בעל השור פטור.

ב תוס' מבארים שהסיבה שאומן שאינו מומחה גדול חייב, משום שהכרת מטבע דורשת בקיאות גדולה, ואומן שאינו מומחה גדול לא היה צריך לראות את המטבע.

ג בדברי הגמ' מבואר שלמרות שמעיקר הדין השולחני פטור, אמנם רבי חייא שילם 'לפנים משורת הדין', דכתיב 'והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו' ודורשים שצריך לנהוג לפנים משורת הדין.

תוס' מבארים שהדין של לפנים משורת הדין שלומדים מהפסוק 'והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו', לא נאמר באופן שנעשה לאדם נזק גדול בפשיעה, אמנם מהפסוק 'למען תלך בדרך טובים' לומדים גם באופן זה.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

▪ באופן שבעל הכרם התיימש מלגדור:

• לת"ק - פטור.

• לרבי מאיר - חייב.

○ באופן שלא התרו בבעל הכרם שיגדור - לתירוצו הראשון בתוס' פטור, לתירוצו השני בתוס' הדין כמו באופן שהתרו.

• דין שטעה:

○ הקדמה - נחלקו האמוראים [סנהדרין לג א] בדין שטעה, באיזה אופנים 'קם דינא' ולא יכול לחזור ולבטל את הדין, ובאיזה אופנים 'הדר דינא' ויכול לחזור ולבטל את הדין, ויש לדון האם דין שטעה צריך לשלם וכדלהלן.

○ באופן ש'הדר דינא':

▪ באופן שבעל הבית עשה היזק על פי הפסק של החכם - לת"ק פטור, לרבי מאיר חייב.

▪ באופן שהחכם בעצמו עשה היזק על פי הפסק שלו - חייב.

○ באופן ש'קם דינא':

▪ באופן שהדין טימא פירות טהורים - חייב.

▪ באופן שהדין זיכה את החייב - חייב.

▪ באופן שהדין חייב את הזכאי - דינו כמו 'הדר דינא'.

◆ דיני ביטול איסור היתר:

• הקדמה - יש לדון באופן שאיסור נפל לתוך היתר והיה בהיתר שיעור לבטל את האיסור, ולאחר מכן חזר ונפל איסור נוסף, ואין בהיתר שיעור כדי לבטל את שני האיסורים, האם האיסור מתבטל משום ש'קמא קמא בטיל' או דלמא האיסור לא מתבטל וכדלהלן:

• לתירוצו הראשון בתוס' - באופן שלא היה הפסק בין נפילת האיסור הראשון לנפילת האיסור השני, האיסור לא מתבטל. באופן שהיה הפסק בין נפילת האיסור הראשון לנפילת האיסור השני, האיסור מתבטל.

• לתירוצו השני בתוס' - באופן שהדרך של האיסור ליפול מעט מעט (כגון גידולים), האיסור לא מתבטל. באופן שאין הדרך של האיסור ליפול מעט מעט, האיסור מתבטל.

◆ הנותן צמר לצבע:

• באופן שהקדיחו יורה - נותן דמי צמרו.

• באופן שהצבע צָבַע את הצמר בשאריות הצָבַע שנשארו ביורה - 'אם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח'.

» הערות «

ד תוס' מבארים שהסיבה שהחייב לגדור מוטל על בעל הכרם, משום שיש חשש שיכניס את מחרישתו לשדה חבירו. ותוס' מוסיפים שבאופן זה אין פטור של 'היזק שאינו ניכר', כיון שניכר שיש איסור כלאים שהרי הכרם סמוך לזרעים, אבל באופן שאדם מטמא טהרות של חבירו נחשב 'היזק שאינו ניכר', ולמרות שרואים את השרץ על הטהרות, מ"מ לא יודעים האם הטהרות הוכשרו לקבל טומאה.

ה תוס' בתירוצו הראשון מבארים שהדין שצריך להתרות בבעל הכרם, נאמר באופן שהמחיצה נפרצה פעם אחת, וכן באופן שהמחיצה חזרה ונפרצה פעם שנייה, אמנם תוס' מסתפקים באופן שהמחיצה חזרה ונפרצה פעם שלישית, האם צריך להתרות בו, או דלמא לא צריך להתרות בו כיון שידוע שצריך לגדור.

ו תוס' מבארים שלמרות שאדם שטימא טהרות של חבירו במזיד חייב ובשוגג פטור, מ"מ דין שטימא פירות טהורים חייב בין במזיד ובין בשוגג, משום שלפי המ"ד 'היזק שאינו ניכר' לאו שמיה היזק' הטעם שאדם שטימא טהרות של חבירו במזיד חייב 'כדי שלא יהיה כל אחד הולך ומטמא טהרותיו של חברו', אמנם דין חייב אפילו בשוגג כדי שידקדק בדין יפה, ולפי המ"ד 'היזק שאינו ניכר' שמיה היזק' הטעם שאדם שטימא טהרות של חבירו בשוגג פטור כדי שהמטמא יודיע, אבל בדין אין חשש שלא יודע ולכן חייב גם בשוגג.

ז בדברי הגמ' [צט א] מבואר שלפי הצד ש'אומן לא קונה בשבח כלי', באופן שהצמר התקלקל לפני שהיה בו שבח, הצבע צריך לשלם את דמי הצמר, ובאופן שהצמר התקלקל לאחר שהיה בו שבח, צריך הצבע לשלם את דמי הצמר ואת דמי השבח, אמנם לפי הצד ש'אומן קונה בשבח כלי', בין באופן שהצמר התקלקל לפני שהיה בו שבח ובין באופן שהצמר התקלקל לאחר שהיה בו שבח, חייב הצבע לשלם את דמי הצמר משום שהשבח שייך לצבע.

רש"י מבאר שבאופן זה אין נידון האם הצבע מקבל את השבח את היציאה, משום שלא היה שבח בצמר אלא הצמר התקלקל.

• באופן שבעל הבית ביקש שיצבע בצבע אדום והצבע צבע בצבע שחור:

- לרבי מאיר - בעל הבית יכול לשלם לצבע את כל שכרו ולקבל את הצמור הצבוע, או שיכול לקבל מהצבע דמי צמר שאינו צבוע.^ח
- לרבי יהודה - אם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח.^ט.

דף קא

◆ האם 'חזותא מילתא':

- לענין ערלה - 'חזותא מילתא'.^י
- לענין שביעית - 'חזותא מילתא'.^{יא}
- לענין שאר איסורי התורה:
 - לרבה - 'חזותא מילתא'.
 - לרבה:
- לגירסא הראשונה בתוס' - ספק האם 'חזותא מילתא', או דלמא 'חזותא לאו מילתא'.
- לגירסא השניה בתוס' - אין הכרח שחולק על רבא.

◆ דיני גזל בצבע:

- הגוזל סממנים ועשה מהם צבע - קונה בשינוי.
- הגוזל צבע וצבע בו צמר שלו - צריך לשלם את דמי הצבע.^{יב}
- הגוזל צמר וצבע, וצבע את הצמר בצבע:
 - לפי הצד ש'חזותא מילתא' - הגזלן מחזיר את הצמור הצבוע ומקיים בכך השבה על הצמר ועל הצבע.
 - לפי הצד ש'חזותא לאו מילתא':
- באופן שדמי צמר צבוע שווים יותר מהשווי של הצבע - הגזלן מחזיר את הצמור הצבוע ומקיים בכך השבה על הצמר ועל הצבע.

✽ הערות ✽

ח רש"י מבאר שהטעם של רבי מאיר שהצבע צריך לשלם דמי צמר שאינו צבוע, משום ש'שינוי קונה'. ובדברי הגמ' לעיל [צה א] מבואר שלמרות שרבי מאיר סובר שהגוזל פרה מעוברת וילדה לא קונה בשינוי, משום שרבנן קנסו את הגזלן שלא ירויח את הגזילה ולכן צריך להחזיר את הגזילה עצמה, מ"מ קנס זה נאמר במזיד ולא בשוגג ולכן בנותן צמר לצבע קונה בשינוי.

ט תוס' מביאים שבדברי הירושלמי מבואר שהכוונה בסוגיין 'אם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח' היא לא כמו ביורד ברשות, שהרי הירושלמי כותב שבאופן שבעל הבית נתן צמר לצבע לצבוע בצבע אדום, והצמר שווה חמשה מנים, והצבע שווה חמשה מנים, ושכר הצבע הוא עשרה מנים, וצמר צבוע בצבע אדום שווה עשרים וחמשה מנים, ויוצא שהרווח של בעל הבית הוא חמשה מנים, ביאור הלשון 'שבח' הוא השווי של הצמר שהוא יותר מחמשה עשר מנים (שהם שווי הצמר חמש מנים ושוי הצבע חמש מנים והרווח שבעל הבית היה צריך להרוויח חמש מנים) וביאור הלשון 'יציאה' הוא השכר של הצבע שהוא עשרה מנים, ולפי"ז יוצא שבאופן שהצמר שווה פחות מעשרים וחמש מנים, ה'שבח' פחות מה'יציאה' והצבע מקבל את ה'שבח', ובאופן שהצמר שווה יותר מעשרים וחמש מנים, הצבע מקבל את ה'יציאה' כלומר עשרה מנים, ותוס' מבארים שהטעם שהחמירו בצבע יותר מ'יורד לשדה חבירו' שלא ברשות הוא שרבנן קנסו את הצבע ששינה מדברי הבעל הבית, או בגלל שנחשב שבעל הבית התנה עם הצבע שאם ישנה ישלם לפי חשבון זה.

י הגמ' מבארת שהמקור שלענין ערלה 'חזותא מילתא', דכתיב 'וערלתם ערלתו' את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים', ודורשים משלש הלשונות אלו, שערלה אסורה בהנאה, וכן שלענין ערלה 'חזותא מילתא', וכן שאסור להדליק נר בשמן של ערלה.

תוס' מבארים שלפי הצד שבכל התורה 'חזותא מילתא', לומדים מהדין של ערלה לכל דיני התורה, ולפי הצד שבכל התורה 'חזותא לאו מילתא', דין זה נאמר רק לענין ערלה ולא לענין שאר דיני התורה.

יא הגמ' מבארת שהמקור שלענין שביעית 'חזותא מילתא', דכתיב 'כי יובל היא קודש תהיה לכם'.

יב הגמ' מבארת שהסיבה שאי אפשר להחזיר את הצבע עצמו לבעלים, כיון שגם באופן שאפשר להסיר את הצבע מהצמר על ידי 'צפון', מ"מ הצבע מתקלקל. וכן הגמ' מבארת שהחוב של הגזלן לשלם דמים נאמר אפילו לפי הצד ש'חזותא לאו מילתא', משום שהגזלן מתחייב לשלם על גזילת הצבע.

▪ באופן שדמי צבע צבוע שווים פחות מהשווי של הצבע - הגזלן צריך להחזיר את הצמר הצבוע, ולהוסיף את ההפרש בין דמי צמר צבוע לשווי של הצבע.

• הגזלן קוף וצָבַע, וצָבַע את הקוף בצָבַע - לרש"י דינו כדין הגזלן צמר וצבע, לתוס' הגזלן מחזיר את הקוף וצריך לשלם על הצבע.^{יג}

• קוף שצָבַע צמר של אדם אחד בצָבַע של אדם אחר - לפי הצד ש'חזותא מילתא', חייב בעל הצמר לשלם לבעל הצבע. לפי הצד 'חזותא לאו מילתא', בעל הצמר פטור.^{יד}

דף קב

◆ דיני שביעית:

• לרבנן:

○ איזה דברים קדושים בקדושת שביעית:

- דבר שעומד לשימוש שהנאתו וביעורו שווה (כגון צמחים של צבע) - קדוש^{טו}.
- דבר שעומד לשימוש שהנאתו לאחר ביעורו (כגון עצים שעומדים להסקה) - לא קדוש^{טז}.
- דבר שעומד לשימוש שהנאתו וביעורו שווה ולשימוש שהנאתו לאחר ביעורו:
 - באופן שהאדם ליקט לצורך שימוש שהנאתו וביעורו שווה - קדוש.
 - באופן שהאדם ליקט לצורך שימוש שהנאתו לאחר ביעורו - לא קדוש.

○ איזה שימוש מותר לעשות בדבר שקדוש בקדושת שביעית:

- שימוש שהנאתו וביעורו שווה - מותר.
- שימוש שהנאתו לאחר ביעורו - אסור.^{יז}

• לרבי יוסי:

○ לרש"י - בין בדבר שעומד לשימוש שהנאתו וביעורו שווה, ובין בדבר שעומד לשימוש שהנאתו לאחר ביעורו, באופן שהאדם ליקט לצורך שימוש שהנאתו וביעורו שווה קדוש, ובאופן שהאדם ליקט לצורך שימוש שהנאתו לאחר ביעורו לא קדוש.

✽ הערות ✽

יג תוס' מבארים שבאופן שאדם צובע קוף נחשב שמזיק את הצבע ב'היזק ניכר' ולכן צריך לשלם על הצבע.

יד תוס' בתירוצו הראשון מבארים שלפי הצד ש'חזותא לאו מילתא' בעל הצמר לא צריך לשלם מדין 'נהנה', משום שחיוב נהנה נאמר רק באופן שנהנה על ידי מעשה שלו, או מעשה של בהמות (כגון בהמה שאכלה ברשות הרבים או בהמה שנפלה מרשות הרבים לגינה), או באופן שנהנה גופו (כגון תחב לו חבירו אוכלים לתוך בית הבלעה), ותוס' בתירוצו השני מבארים שאין חיוב של 'נהנה' כיון ש'חזותא לאו מילתא'.

טו רש"י מבאר שהסיבה שצבע נחשב הנאתו וביעורו שווה, משום שבשעה שהצבע נספג בתוך הצמר הוא מתכלה, אמנם תוס' מקשים על כך שלענין שביעית 'חזותא מילתא', וא"כ בזמן שהצבע נספג בצמר לא נחשב שהצבע התכלה, ולכן תוס' מבארים שהסיבה שצבע נחשב הנאתו וביעורו שווה, משום שבזמן שהאדם לובש את הבגד הצבע מתכלה.

טז הגמ' מבארת שהמקור של רבנן שקדושת שביעית חלה רק על דבר שהנאתו וביעורו שווה ולא על דבר שהנאתו לאחר ביעורו, דכתיב 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה', ודורשים שקדושת שביעית חלה על פירות שעומדים לאכילה שהנאתו וביעורו שווה, וכן על שאר הדברים שעומדים לשימוש שהנאתו וביעורו שווה, ולא על דבר שעומד לשימוש שהנאתו לאחר ביעורו.

הגמ' מבארת שהסיבה שעצים נחשבים הנאתו לאחר ביעורו, משום שרוב השימוש של העצים הוא להסקת תנור שנעשה בגחלים, וממילא זמן הכילוי של העצים הוא בזמן שהופכים את העצים לגחלים, וזמן ההנאה הוא הזמן שמשקים בגחלים את התנור. והגמ' מוסיפה שלמרות שמשתמשים בעצים אלו גם לשימוש שהנאתו וביעורו שווה (לרש"י להאיר כאבוקה, לתוס' לחמם את הבית), מ"מ רוב השימוש בעצים הוא להסקת תנור.

תוס' מביאים שבדברי הגמ' בסוכה מבואר שלולב קדוש בקדושת שביעית משום ש'הנאתו וביעורו שווה', שהרי משתמשים בלולב לכבד את הבית ובזמן הכיבוד הלולב מתכלה, ותוס' מוסיפים שלא אומרים שכיון שרוב העצים עומדים לשימוש שהנאתו לאחר ביעורו ולא קדושים גם הלולב לא יהיה קדוש, כיון שדנים כל עץ בפני עצמו האם עומד לשימוש שהנאתו וביעורו שווה.

יז הגמ' מבארת שהמקור של רבנן שמוותר להשתמש בפירות שביעית רק לשימוש שהנאתו וביעורו שווה ולא בשימוש שהנאתו לאחר ביעורו, דכתיב 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה', ודורשים שמוותר להשתמש בפירות שקדושים בקדושת שביעית לאכילה שהנאתו וביעורו שווה וכן לשאר שימושים שהנאתו וביעורו שווה, ולא לשימושים שהנאתו לאחר ביעורו.

○ לתוס':

- איזה דברים קדושים בקדושת שביעית - בין דבר שעומד לשימוש שהנאתו לאחר ביעורו^י.
- איזה דברים מותר לעשות בדבר שקדוש בקדושת שביעית - מותר לעשות שימוש שהנאתו וביעורו שווה, או שימוש שהנאתו לאחר ביעורו^ט.

◆ 'מחלוקת ואח"כ סתם':

- במסכת אחת - הלכה כ'סתם' כיון שיש סדר למשנה.
- בשתי מסכתות:
- במסכתות בבא קמא בבא מציעא בבא בתרא:
- לרב הונא - אין הלכה כ'סתם' כיון שאין סדר למשנה.
- לרב יוסף לפי הלישנא קמא - הלכה כ'סתם' כיון שיש סדר למשנה.
- בשאר המסכתות - אין הלכה כ'סתם' כיון שאין סדר למשנה.

◆ דיני שליח לקניית חפץ ששינה:

- האם בעל הבית מקפיד:
- באופן שנשלח לקנות לאכילה - בעל הבית מקפיד.
- באופן שנשלח לקנות לסחורה:
- לרבי יוחנן - בעל הבית מקפיד.
- לרבי אלעזר - באופן שנהיה רווח בעל הבית לא מקפיד, באופן שנהיה הפסד בעל הבית מקפיד.
- דיני השליחות:
- באופן שבעל הבית מקפיד:
- לרבי מאיר - החפץ שייך לשליח².
- לרבי יהודה:
- באופן שהשליח הודיע למוכר שהוא שליח - באופן שנהיה רווח הרווח לשניהם, באופן שנהיה הפסד ההפסד לשליח משום ש'לתקוני שדרתיך ולא לעוותי'כא.
- באופן שהשליח לא הודיע למוכר שהוא שליח:
- לתירוץ הראשון בתוס' - החפץ שייך לשליח.

⌘ הערות ⌘

- יח תוס' מבארים שרבי יוסי סובר שדורשים מהפסוק 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה', שקדושת שביעית חלה לא רק על דבר שעומד לשימוש שהנאתו וביעורו שווה, אלא גם לדבר שעומד לשימוש שהנאתו לאחר ביעורו.
- בדברי הגמ' מבואר שרבי יוסי דורש מהפסוק 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה', שקדושת שביעית לא חלה על דברים שעומדים לשימוש שאינו שווה בכל כגון רפואה.
- יט תוס' מבארים שרבי יוסי סובר שדורשים מהפסוק 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה', שמותר להשתמש בדבר שקדוש בקדושת שביעית בשימוש שהנאתו וביעורו שווה או בשימוש שהנאתו לאחר ביעורו.
- בדברי הגמ' מבואר שרבי יוסי דורש מהפסוק 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה', שאפשר להשתמש בדבר שקדוש בקדושת שביעית רק לשימוש ששווה בכל ולא לרפואה שאינה שווה בכל.
- כ הגמ' מבארת שרבי מאיר לשיטתו [הובא לעיל עמוד 3] שבעל הבית שנתן צמר לצבע וביקש שיצבע בצבע אדום והצבע צבע בצבע שחור קונה בשינוי, וכן באופן זה שהשליח שינה מדעת בעל הבית קונה בשינוי וממילא החפץ שייך לשליח.
- כא הגמ' מבארת שרבי יהודה לשיטתו [הובא לעיל עמוד 3] שבעל הבית שנתן צמר לצבע וביקש שיצבע בצבע אדום והצבע צבע בצבע שחור שלא קונה בשינוי, וכן באופן זה שהשליח שינה מדעת בעל הבית לא קונה בשינוי וממילא החפץ שייך לשניהם.

◦ לתירוץ השני בתוס' - החפץ שייך למוכר^{כב}.

◦ באופן שבעל הבית לא מקפיד - הרווח לשניהם.

דף קג

◈ דיני ריבית:

- הקדמה - ראובן שילם לשמעון כסף, וסיכם שיתן לו פשתן כל השנה לפי המחיר של שעת התשלום שהיה זול, ולאחר מכן התייקר הפשתן, יש לדון האם יש בכך איסור ריבית וכדלהלן.
- באופן ששמעון משלם לראובן כסף במקום הפשתן:
 - באופן שראובן לא מכר את הפשתן - יש בכך איסור ריבית.
 - באופן שראובן מכר את הפשתן לאדם אחר:
 - באופן שראובן מכר את הפשתן בסתמא - יש בכך איסור ריבית.
 - באופן שראובן אמר בשעת המכירה שהפשתן שייך לשמעון - אין בכך איסור ריבית.
- באופן ששמעון נותן לראובן את הפשתן - אין בכך איסור ריבית.

◈ **דיני הגזל מחבירו ונשבע על פרוטה והודה** - חייב לשלם לנגזל קרן חומש ואשם, ובאופן שמת הנגזל צריך לשלם ליורשים קרן וחומש^{כג}.

◈ דיני פרעון גזילה וחוב:

- הקדמה - הגמ' דנה בחיוב של פרעון גזילה וחוב, האם יוצא ידי חובה באופן שהודיע להבעלים שרוצה להחזיר את הגזילה והחוב, או דלמא לא יוצא ידי חובה עד שיחזיר את הגזילה והחוב לבעלים, וכדלהלן.
- באופן שגזל מאחד מחמשה אנשים ולא יודע ממי גזל, או שקנה מאחד מחמשה אנשים ולא יודע ממי קנה, האם יוצא ידי חובה בכך שמניח גזילה ביניהם, או דלמא לא יוצא ידי חובה בכך אלא צריך לשלם לכל אחד:

◦ מעיקר הדין:

▪ לרבי שמעון בן אלעזר:

- באופן שלא עשה איסור - מניח גזילה ביניהם.
- באופן שעשה איסור - לרבי טרפון מניח גזילה ביניהם, לרבי עקיבא משלם לכל אחד.
- לפי התנא של הברייתא:
- באופן שלא עשה איסור - לרבי טרפון מניח גזילה ביניהם, לרבי עקיבא משלם לכל אחד.
- באופן שעשה איסור - משלם לכל אחד [יבמות ק"ח ב].

◦ לצאת ידי שמים:

▪ באופן שלא נשבע:

- באופן שלא עשה איסור - לתירוץ הראשון בתוס' משלם לכל אחד, לתירוץ השני בתוס' מניח גזילה ביניהם.
- באופן שעשה איסור - משלם לכל אחד.

▪ באופן שנשבע - משלם לכל אחד.

- באופן שהנגזל הלך למדי, האם הגזלן יוצא ידי חובה בכך שמודיע לו שרוצה להחזיר את הגזילה, או דלמא לא יוצא ידי חובה בכך אלא צריך ללכת למדי:

» הערות «

כב הגמ' מבארת שבאופן שהשליח לא הודיע למוכר 'מי הודיע לבעל חטים שיקנה חטים לבעל מעות', ותוס' בפירוש הראשון מבארים שמחמת טעם זה החפץ שייך לשליח, ובפירוש השני שמחמת טעם זה החפץ שייך למוכר.

כג בדברי הגמ' מבואר שהחוב של קרן וחומש ואשם נאמר בין באופן שבית דין השביעו אותו ובין באופן שקפץ ונשבע, ותוס' מוסיפים שלמרות שבית דין משביעים רק ב'טענת שתי כסף והודאת שווה פרוטה', מ"מ באופן שהאדם קפץ ונשבע על חיוב של פרוטה חייב קרן וחומש ואשם.

○ באופן שהוצאות הדרך הם פחות משווי הגזילה, או כשווי הגזילה:

▪ באופן שלא נשבע:

- לרבי טרפון - לא צריך ללכת למדי, משום שלאחר שהודה שחייב נחשב החפץ שבידו לפקדון^{יד}.
- לרבי עקיבא - לרש"י לא צריך ללכת למדי, לתוס' צריך ללכת אחריו למדי.
- באופן שנשבע והודה - צריך ללכת למדי^{יב}.

○ באופן שהוצאות הדרך הם יותר משווי הגזילה - לא צריך ללכת למדי אלא מניח את הגזילה בבית דין^{יג}.

דף קד

◆ דיני שליח:

- הקדמה - הגמ' דנה בראובן שהיה לו כסף ביד שמעון, וראובן שלח שליח לשמעון לקחת את הכסף, ושמעון נתן לו את הכסף והכסף נאנס בדרך, האם השליח נחשב שליח ומימלא שמעון פטור, או דלמא השליח לא נחשב שליח ומימלא שמעון חייב באחריות על הכסף, וכדלהלן:
- באופן שהשליח הוא אדם שראובן רגיל לשלוח אותו כשליח - לא נחשב שליח.
- באופן שראובן מינה את השליח בפני עדים - לרב חסדא נחשב שליח, לרבה לא נחשב שליח^{יד}.
- באופן שראובן אמר לשמעון בפניו שישלח את הכסף ביד השליח - נחשב שליח.

◆ דיני חומש באופן שמת הגזול:

- האם היורש חייב חומש מחמת חיוב האב חומש (כגון שהאב שנשבע והודה ואחר כך מת) - היורש חייב חומש משום שחיוב חומש הוא 'ממונ':
- האם היורש חייב חומש מחמת חיוב השבועה שלו (כגון שנשבע והודה)^{יז}:
- באופן שהגזילה קיימת - חייב חומש.
- באופן שהגזילה לא קיימת:

✽ הערות ✽

- כד בדברי הגמ' מבואר שלמרות שרבי טרפון אליבא דרבי שמעון בן אלעזר סובר שבאופן שעשה איסור לא יוצא ידי חובה באופן שהודיע לבעלים שרוצה להחזיר את החוב, וכן רבי טרפון שבאופן שרוצה לצאת ידי שמים לא יוצא ידי חובה באופן שהודיע לבעלים שרוצה להחזיר את החוב, מ"מ באופן שידוע למי גזל יוצא ידי חובה באופן שהודיע לבעלים שרוצה להחזיר את החוב, משום שכיון שידוע למי חייב והודה לו נחשב החפץ שבידו לפקדון.
- כה תוס' בתירוצו אחד מחדשים שגם באופן שהנגזל מת ויורשי הנגזל הלכו למדי צריך הגזולן ליסוע אחריהם למדי בשביל לפרוע, אמנם לפי התירוצו השני אין הכרח לדין זה.
- כו הגמ' מבארת שדין זה הוא מתקנת חכמים, שלמרות שמעיקר הדין צריך ללכת למדי גם באופן זה, מ"מ חכמים תקנו שלא צריך ללכת למדי.
- כז הגמ' מבארת שהטעם של רב חסדא שבאופן שראובן מינה את השליח בעדים מוכח שכונתו לפטור את שמעון מהאחריות, תוס' מבארים שדין זה נאמר בין באופן ששמעון מינה את השליח בסתמא, ובין באופן ששמעון אמר לשליח שיאמר לראובן שישלח את הכסף איתו.
- הגמ' מביאה שבאופן שראובן כתב שטר מינוי שליחות לשליח והחתים עליו 'דיוקני' ויש עדים על הדיוקני: לשמואל השליח לא נחשב לשליח, ולרבי יוחנן השליח נחשב לשליח, ותוס' מבארים ששמואל סובר כדברי רבה ששליח שעשאו בעדים לא נחשב שליח, ורבי יוחנן סובר כדברי רב חסדא ששליח שעשאו בעדים נחשב שליח.
- הברייתא מביאה שרבי שמעון בן אלעזר אומר שבאופן שהנגזל מינה שליח בית דין שיבוא ויקח את הגזילה מהגזולן, השליח נחשב שליח. ובאופן שהגזולן מינה שליח בית דין שיביא את הגזילה לגזולן, השליח לא נחשב שליח. אמנם רב חסדא מבאר את דברי המשנה שאפילו באופן שהגזולן מינה שליח בית דין שיביא את הגזילה לגזולן, השליח נחשב שליח.
- הברייתא מוסיפה שבאופן שהגזולן שלח את הגזילה ביד שליח, והנגזל שלח שליח שיקח את הגזילה משליחו של הגזולן, כאשר הגזילה הגיע לידי של השליח של הנגזל נפטור הגזולן מאחריות הדרך.
- בדברי הגמ' מבואר שלפי רבה, ראובן שיש לו כסף ביד שמעון ורוצה לשלוח שליח, צריך ראובן לכתוב שטר 'התקבלתי' ולתת את השטר לשליח ובאופן זה צריך שמעון לתת את הכסף לשליח. אמנם באופן שראובן זקן, שמעון לא צריך לתת את הכסף לשליח, משום שיכול לטעון שחושש שראובן ימות והשטר 'התקבלתי' שכתב לא יועיל ויתחייב באחריות הכסף, ולכן באופן זה צריך ראובן להמעות את המעות לשמעון, וכך שמעון יוכל לכתוב 'התקבלתי'.
- כח בדברי הגמ' מבואר שהנידון של חיוב חומש ביורשים נאמר באופן שהיורשים ידעו על הגזילה, אבל באופן שהיורשים לא ידעו על הגזילה (כגון שהגזילה הייתה מופקדת ביד אחר) לא חייבים חומש.

- באופן שיש שיעבוד נכסים:
- באופן שהאב לא עמד בדין:
- לפי הצד ש'מלוה על פה גובה מהיורשים' - לא חייב חומש משום ש'אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות'.
- לפי הצד ש'מלוה על פה לא גובה מהיורשים' - לא חייב חומש משום שנחשב 'שבועת ביטוי' כיון שלולי השבועה לא היה חייב קרן.
- באופן שהאב עמד בדין - לא חייב חומש משום ש'אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות'.
- באופן שאין שיעבוד נכסים - לא חייב חומש משום שנחשב 'שבועת ביטוי' כיון שלולי השבועה לא היה חייב קרן.

דף קה

◆ דיני גזילה פחות מפרוטה:

- הגוזל שני חפצים ששווים פרוטה והחזיר חפץ אחד:
- דיני השבת הגזילה - בית דין לא כופין את הגזלן להחזיר את הגזילה, אמנם הגזלן צריך להחזיר את הגזילה^{כט}.
- באופן שנשבע והודה האם צריך ללכת למדי:
- באופן שהגזילה לא קיימת - לא צריך ללכת למדי.
- באופן שהגזילה קיימת:
- באופן שהחפץ לא היה שווה פרוטה בשעת הגזילה:
- לרב פפא:
- ללישנא קמא - צריך ללכת למדי משום חוששים שהגזילה תתייקר.
- ללישנא בתרא - לא צריך ללכת למדי משום שלא חוששים שהגזילה תתייקר.
- לרבא - לא צריך ללכת למדי משום שלא חוששים שהגזילה תתייקר.
- הגוזל חפץ ששווה פרוטה ולאחר הגזילה הוזל שווי החפץ והוא שווה פחות מפרוטה:
- דיני השבת הגזילה - בית דין כופין את הגזלן להחזיר את הגזילה, ובאופן שהחפץ בעין צריך להחזיר אותו לבעלים, ובאופן שהחפץ לא בעין צריך לשלם את שווי כשעת הגזילה^ל.
- באופן שנשבע והודה האם צריך ללכת למדי:
- לרש"י - צריך ללכת למדי.
- לתוס' - לא צריך ללכת למדי.

◆ דין גילוח נזיר:

- באופן שגילח את כל השערות ושייר שיערה אחת - קיים מצות גילוח.
- באופן שגילח את כל השערות ושייר שתי שערות:
- באופן שלא חזר וגילח שתי השערות - לא קיים מצות גילוח.
- באופן שחזר וגילח שיערה אחת מתוך שתי השערות - קיים מצות גילוח.

☞ הערות ☞

- כט הגמ' מבארת שבאופן זה 'גזילה אין כאן השבה אין כאן', ומבאר הרא"ש שכונות הגמ' שבית דין לא כופין את הגזלן להחזיר את הגזילה כיון שאין בידו חפץ ששווה פרוטה, אמנם הגזלן חייב להחזיר את הגזילה, ובאופן שלא החזיר את הגזילה לא קיים את המצוה של השבת הגזילה.
- ל בדברי הגמ' מבואר שדין זה נאמר בין באופן שלאחר הגזילה החפץ שווה פחות מפרוטה, ובין באופן שלאחר הגזילה החפץ לא שווה כלל כגון גזל חמץ ועבר עליו הפסח, תוס' [סא] מבארים שהחידוש בדין זה שהחוב השבת הגזילה לא פוקע מחמת שהחפץ לא שווה כעת פרוטה.
- הגמ' מבארת שדין זה נאמר בין באופן שהגזלן לא קיים את חיוב 'והשיב' (כגון שגזל חפץ זה לבדו), ובין באופן שהגזלן קיים חיוב והשיב (כגון שגזל שלש אגודות ששוות שלש פרוטות, ולאחר הגזילה הוזלו האגודות והם שוות שתי פרוטות, והגזלן החזיר לגזל שתי אגודות).

◦ באופן שנשרה שיערה אחת ולאחר מכן גילח שיערה אחת - לא קיים מצות גילוח.

◆ **דין הגזול מחבירו חמץ ועבר עליו הפסח ונשבע עליו והודה -** לרבה חייב קרבן שבועה, משום שנחשב שכפר ממון כיון שאם לא יחזיר את החמץ יתחייב לשלם. לרבא ספק האם חייב קרבן שבועה^{לא}.

◆ **עד שנשבע שאינו יודע את העדות:**

• באופן שהיה שני עדים שיודעים את העדות - חייב קרבן שבועת העדות.

• באופן שהיה עד אחד שיודע את העדות:

◦ לת"ק - פטור משום ש'דבר הגורם לממון לאו כממון דמי'.

◦ לרבי אלעזר ברבי שמעון - חייב משום ש'דבר הגורם לממון כממון דמי'.

◆ **דיני הכופר בפקדון ובמלווה:**

• הכופר בפקדון:

◦ בשעת הכפירה:

▪ באופן שהפקדון נמצא בידו - נעשה גזלן ומתחייב באונסים ונפסל לעדות.

▪ באופן שהפקדון אינו בידו - לא נעשה גזלן משום שהתכוון להשטות.

◦ בשעת השבועה - נעשה גזלן ומתחייב באונסים ונפסל לעדות.

• הכופר במלווה - לא נפסל לעדות.

דף קו

◆ **דיני הכופר בפקדון ונשבע:**

• באופן שטען טענת אבד או כפר ובאו עדים:

◦ לרב נחמן - חייב קרן.

◦ לרב:

▪ באופן שנשבע בבית דין - פטור^ל.

▪ באופן שנשבע חוץ לבית דין או שקפץ ונשבע - חייב קרן משום שלא קונה את הפקדון.

• באופן שטען טענת גנב ובאו עדים:

◦ באופן שנשבע בבית דין - חייב כפל, ובאופן שטבח ומכר חייב ארבעה וחמשה^ל.

הערות

לא הגמ' מבארת שהטעם של הצד שאינו חייב קרבן שבועה, משום שבאופן שהחמץ בעין יכול להחזירו ולהפטור ונמצא שלא כפר ממון, והטעם של הצד שחייב קרבן שבועה, משום שבאופן שהחמץ אינו בעין צריך לשלם את שווי הגזילה כפי שוויה בשעת הגזילה, ולכן נחשב שכפר ממון.

בדברי הגמ' מבואר שהמחלוקת של רבה ורבה שייכת באופנים נוספים, כגון גזלן שטוען שהבעלים נתן לו את החפץ לשומר עליו (באופן שלא אומר לבעלים 'הילך') ונשבע על כך, או שומר שכר שטוען שהבעלים נתן לו את החפץ כשומר חנם (באופן שלא אומר לבעלים 'הילך') ונשבע על כך.

לב הגמ' מביאה שרביא אומר שמסבא דברי רב נאמרו רק במלוה ולא בפקדון, אמנם הגמ' מבארת שדברי רבא נאמרו בין במלוה ובין בפקדון, שהרי המקור של רבא הוא מהפסוק 'ולקח בעליו ולא ישלם' ודורשים שלאחר שהבעלים קיבל שבועה נפטור השומר, ופסוק זה נאמר בפקדון. הגמ' מוסיפה שרב נחמן שחולק על רבא סובר שדורשים מהפסוק 'ולקח בעליו ולא ישלם' ש'כל הנשבעים שבתורה נשבעים ולא משלמים'.

לג הגמ' לעיל [סג ב] מביאה שנחלקו הבריות בביאור המקור שטוען טענת גנב ונשבע חייב כפל: לפי הברייתא הראשונה דכתיב 'כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשומר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים', אמנם לפי הברייתא השנייה פסוק זה נאמר בגנב עצמו, והמקור שטוען טענת גנב ונשבע חייב כפל דכתיב 'אם לא ימצא הגנב וגו' אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו'. וכן נחלקו הבריות בביאור המקור שטוען טענת גנב באופן שטבח או מכר חייב ארבעה וחמשה: לפי הברייתא הראשונה לומדים זאת מהיקש בין גנב לטוען טענת גנב שנאמר לאחר הפסוק 'אם ימצא הגנב', ולפי הברייתא הראשונה המקור לכך הוא מהיתור של האות 'ה' 'אם לא ימצא הגנב'.

בדברי הגמ' מבואר שטוען טענת גנב שטבח ומכר לאחר שעמד בדין ובית דין פסקו 'צא תן לו' לא חייב ארבעה וחמשה, וכן שותפים שקיבלו חפץ בשותפות וטענו טענת גנב, ושותף אחד טבח או מכר לא חייב ארבעה וחמשה, דכתיב 'וטבחו' ו'ומכרו' ודורשים שהחייב של ארבעה וחמשה נאמר רק באופן שטבח ומכר את כל השור באיסור.

○ באופן שנשבע חוץ לבית דין או שקפץ ונשבע - חייב קרן.

• באופן שהודה - חייב קרן חומש ואשם ל"ד.

◆ **חייב קרן וחומש ואשם באופן שנשבע וחזר ונשבע:**

• לרב נחמן - חייב על כל שבועה חומש ואשם.

• לרבא:

○ באופן שנשבע את השבועה הראשונה בבית דין - חייב על השבועה הראשונה חומש ואשם.

○ באופן שנשבע את השבועה הראשונה מחוץ לבית דין או שקפץ ונשבע - חייב על כל שבועה חומש ואשם.

✧ הערות ✧

הגמ' מבארת שרב מודה שבאופן שהתורה חייבה כפל מדין 'טוען טענת גנב', לא נאמר הדין שקונה את הפקדון.

לד הגמ' מבארת שרב מודה שבאופן שהתורה חייבה קרן וחומש ואשם לא נאמר הדין שקונה את הפקדון.